

GEN104

Metodologie výzkumu gendrové problematiky

Rešerš

Katarína Gažíková, 386117

Techniky založené na rozhovore a ich využitie v gender studies

Kvalitatívny a kvantitatívny prístup k rozhovoru

V tejto práci sa budem zaoberať technikou rozhovoru pri výskumoch. Porovnáam Kinseyho kvantitatívny výskum vedený pomocou rozhovorov a kvalitatívny výskum režisérky Heleny Třeštíkovéj v dokumentárnom cykle *Manželské etudy*. V závere porovnanie zhodnotím.

Aj kvalitatívny, aj kvantitatívny výskum môže byť vedený technikou rozhovoru. Kinsey, ktorý začal svoj výskum o ľudskom sexuálnom chovaní ešte v roku 1938. (O'Connell 1994: 87) Jeho cieľom bolo získať čo najviac informácií od čo najviac ľudí. Jeho rozhovory boli dopredu naplánované, výskumníci mali dotazníky s otázkami, ktoré kládli skúmaným ľuďom. Ich odpovede si presne zapisovali a neskôr ich vyhodnocovali a hľadali medzi nimi vzťahy.

Helena Třeštíková začala natáčať *Manželské etudy* v roku 1980. Skúmala šesť novomanželských párov po dobu prvých šiestich rokov ich manželstva (1980 - 1986). Zisťovala po akom dlhom čase známosti sa vzali, kvôli čomu, aké bolo ich zamestnanie (štúdium), ako sa spoznali, skúmala ich pocity. „Vznikla zaujímavá štúdia premeny ľudí a vzťahov.“ [ČT 2010] Počas prvých šiestich rokov sa niektoré páry rozviedli a Třeštíková skúmala, čo bolo dôvodom ich rozchodu a čo si o tom myslia. Po 13 rokoch skúmaným ľuďmi znova kontaktovala, a vo výskume pokračovala (1999 - 2005). Zisťovala, čo sa zmenilo. (ČT 2010)

Oba výskumy, Kinseyho a Třeštíkovéj sú jedinečné svojho druhu. Kinsey začal skúmať ľudské sexuálne správanie v dobe, keď bol sex tabu a neboli známe žiadne informácie o sexuálnom živote ľudí. Helena Třeštíková zasa skúmala vybrané manželstvá vo vtedajšom Československu a dnešnom Česku. Výskum tohto druhu bol v Česku unikát.

Podnetom na Třeštíkovéj časozberný dokument bola štatistika o vysokej rozvodovosti. Hlavnou otázkou teda bolo prečo. Čo manželstvo stmeluje a čo ho rozvracia. Od počiatku bola snaha o reprezentatívnu vzorku. (Křížková 2008: 14)

Třeštíkovej rozhovory vôbec neboli vedené cielene. Nepýtala sa konkrétne ako Kinsey, naopak, nechala ľudí rozprávať, ich odpovede neboli jednoslovné, mali oveľa väčší priestor na vyjadrenie. Skúmaní hovorili o svojom živote, práci, záujmoch a cieľoch. Po nejakom čase sa režisérka zaujímala o to, či tieto ciele dosiahli, aké sú ich ďalšie očakávania. Na rozdiel od Kinseyho jej rozhovory neboli kontroverzné, boli to rozhovory o bežných veciach.

Naopak Kinsey chcel numericky vyjadriť sexuálny život Severoameričanov. Kritici jeho práce hovoria, že jeho vzorka nebola reprezentatívna. Pre získanie informácií využíval dobrovoľníkov. Týchto bolo vyše 18000. (O'Connell 1994: 88) Jeho dotazníky, vedené výskumným tímom, boli pozostavené z uzavretých otázok. Výstupom Kinseyho výskumu boli knihy *Sexuálne správanie muža* a *Sexuálne správanie ženy*. Tieto knihy sú plné štatistík, ktoré vzišli zo spracovaných dotazníkov. Kinseyho otázky boli kladené priamo, bez citového zafarbenia, bez reakcie. Výskumný tím bol vyškolený tak, aby neprejavoval žiadne pocity, názory na odpovede skúmaných. (O'Connell 1994: 128) Kinseyho cieľom bola štatistika, nie pochopenie dobrovoľníkov. Ťažké je aj povedať, či skúmaný odpovedali pravdivo. Prínos jeho výskumu je však značný. Aj keď sa kritikom mnoho Kinseyho metód nepozdávalo, minimálne jeho práca prebudila záujem Američanov a diskusiu o ľudskom sexuálnom správaní a tým prelomila obrovské tabu.

Prísun výskumu Heleny Třeštíkovej je úplne odlišný. Z jej pozorovania nie je možné vyvodiť nijaké štatistické závery. Cieľom cyklu bolo ukázať problémy, s ktorými sa stýkajú manželské páry v bežnom živote. Diváci sa s nimi mohli stotožniť a sledovať ich osudy. *Manželské etudy* mapujú životy šiestich rozličných párov a zobrazujú realitu. Divák nahliada hlboko do ich súkromia, kde nie je žiadna pretváarka, len skutočnosť. Práve vďaka Třeštíkovej neinvazívnej metóde rozhovoru, sa jej ľudia dokázali takto otvoriť, práve kvôli tomu, že sa s ňou poznali a verili jej.

Význam oboch výskumov z hľadiska gender studies je zřejmý. Režisérka Třeštíková neúmyselne dokumentuje aj postavenie ženy a muža v domácnosti. Obrovským prínosom je to, že *Manželské etudy po dvaceti letech* ukazujú, či sa toto

postavenie zmenilo. Či mala zmena režimu a životného štýlu vplyv na ženu a jej status. Mnoho zo skúmaných žien však vo svojom postavení zostalo. Nepracovali na sebe a ďalej sa nevyvíjali. Cyklus nám vlastne nepriamo poskytuje možnosť pochopiť realitu iných ľudí, žien aj mužov. Práve vďaka tomu, že výskum nemal značné zameranie na gender, môžeme vidieť a sami zistiť ako to vtedy v 80. rokoch bolo, a ako sa to v 21. storočí zmenilo a to z pozorovania správania manželov.

Kinsey zasa svojou prácou vyvolal sexuálnu revolúciu. Reakcie na jeho výskum boli rôzne. Avšak tým, že odhalil tabu sexu zistil potreby, očakávania a túžby jednotlivých pohlaví, keďže aj jeho knihy sú presne rozdelené na sexuálny život muža a sexuálny život ženy – o ktorom dovtedy nebolo veľa zmienok. Nielen teda mužovi, ale aj žene venoval veľkú časť tohoto výskumu.

Rozdiely v rozhovoroch v dvoch spomenutých výskumoch sú veľké. Kinsey sa snažil byť nestranný, systematický. Třeštíková naopak empatická, nezasahujúca, nekontrolujúca rozhovor. Každý z nich získal iné poznatky. Nedá sa povedať, že by jedny boli hodnotnejšie ako druhé. Pri technike rozhovoru je dôležité, na čo sa výskumník zameriava a takým spôsobom následne musí rozhovor viesť.

Zdroje

Česká Televize. 2010. „Manželské etudy: Marcela a Jiří.“ [online]. Praha: Česká Televize [cit. 3. 5. 2011]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1014545549-manzelske-etudy-po-dvaceti-letech/>.

Křížková, Lucie. 2008. *Helena Třeštíková a její časosběrný dokument*. Brno: Masarykova Univerzita.

O'Connell Davidson, Julia., Layder, Derek. 1994. *Methods, Sex and Madness*. London: Routledge. s. 83 – 115.

Třeštíková, Helena. 1980 – 1986. *Manželské etudy*. [dokumentární cyklus]. Praha: Česká Televize. Vysílané v roce 2010.

Třeštíková, Helena. 1999 – 2005. *Manželské etudy po dvaceti letech*.

[dokumentární cyklus]. Praha: Česká Televize. Vysílané v roce 2010.